

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

SVETAC I VIZIONAR

Marin Škarica

Ivan Merz (16. XII. 1896. — 10. V. 1928.) u mnogočemu je jedinstvena i zanimljiva osoba. Potječe iz obitelji koja se smatrala katoličkom, ali mu nije dala dublji vjerski odgoj. Prekretnicu i posve novo usmjerenje u njegovu životu izazvala je tragična smrt djevojke Grete Teschner, u koju je bio zaljubljen. Otada je počeo mnogo misliti i čitati, i sve promatrati pod vidom vječnosti. Taj događaj ga je, kako on sam kaže, preporodio. Prof. Ljubomir Marković jest druga osoba koja je odigrala odlučnu ulogu u usmjerenju njegova života. Misaon i pronicav, vrlo načitan, Merz se nije zadovoljio osrednjošću. Kroz godine svog studija stekao je široku naobrazbu. Njegovo vjersko dozrijevanje, započeto u zadnjem razredu gimnazije, napreduje vidno i neobično brzo u vojnoj akademiji, zatim na sveučilištu u Beču, a posebno dozrijeva za vrijeme rata, u kojem je čitavo vrijeme bio na fronti; još se učvršćuje za vrijeme ponovnog studija u Beču, da bi poslije završetka studija u Parizu bio već posve izgrađeni katolički laik.

Merz je u svojem rastu poprimio liturgijsko usmjerenje. Ljubav i oduševljenje za liturgiju u njemu su probudile liturgijske duhovne vježbe, koje je u Sv. Gabrielu blizu Mödlinga u Velikom tjednu 1920. držao studentima poznati etnolog W. Schmidt. To ga je navelo da piše doktorsku tezu o utjecaju liturgije na francuske pisce. Po povratku iz Pariza Merz je kulturno i vjerski izgrađen i liturgijski usmjeren. — To je okvir Merzova razvoja i dozrijevanja.

Merz u životu i djelovanju

Merz je shvatio da će u svome obnoviteljskom apostolatu najbolje uspjeti ako bude živio dubokim liturgijskim životom. Zbog toga je najsigurniji put da upoznamo tajnu i bogatstvo Merzove duše njegov liturgijski život, njegova velika ljubav prema Mističnom Tijelu, prema Crkvi.

Njegova ljubav prema Crkvi, hierarhiji i čitavoj zajednici vjernika, bila je izvor i temelj njegova liturgijskog života. Kao i svi pokretači modernog liturgijskog pokreta, i on je živio s Crkvom kroz liturgiju.¹

¹ Svakog dana je razmatrao 45 minuta po tekstovima dnevne mise, svakodnevno je sudjelovao na misi s misalom u ruci i pričesćivao se, molio dnevno krunicu, a često i časoslov, posjećivao Svetootajstvo, čitao duhovno štivo.

² Merz je tako postao velikan duha, ali na koljenima, gdje je čovjek najbliže Bogu, a po tom i najveći i najjači... Na koljenima počiva i raste sva veličina dra Merza«.
— S. BIRAČ, *Na koljenima*, u *Nedjelja*, 22 (1944) 3.

Kroz liturgiju Merz će pristupiti obnovi vjere i kršćanskom opredjeljenju u životu. Postat će praktičar i apostol.

Konačno usmjerenje i obilježje njegovu apostolskom radu dala je enciklika Pija XI. *Ubi arcano Dei* od 23. XII. 1922. i druge direktive i izjave toga pape, o Katoličkoj akciji. Merz je bio posve poslušan papi i odmah se dao na posao te počeo promicati duh enciklike. Biskupi Jugoslavije su prihvatili Merzov poticaj i pozvali svećenike i vjernike na prihvaćanje i ostvarivanje Katoličke akcije.

Za vrijeme Euharistijskog kongresa u Zagrebu 1923., u svojem prvom javnom nastupu Merz promiče ideje Katoličke akcije. Posebno je želio pridobiti i oduševiti za njezine ideje mlade katoličke intelektualce. U tome je i uspio.

Merz je »znao oštroumno, pronicavo i duboko promisliti problem Katoličke akcije u svojoj domovini. Poslije prvog rata postojale su napetosti u načinu shvaćanja djelovanja laika u Crkvi. Kao temeljiti poznavalac pastoralnih i duhovnih direktiva velikih Papa našega stoljeća, Ivan Merz se čak i borio, trpio, da bi ponovo potvrdio pravu narav Katoličke akcije, njezinu ulogu laičkog apostolata, njezino djelovanje iznad svega i prije svega formativno (uobličavajuće) u potpunom duhovnom ljudskom smislu, njezine korisne veze i ujedno odvajanje od borbene politike. Ono što je on zastupao primilo je poslije, sve do danas, konkretnu primjenu. Njegove analize i intuicije vrijede za Katoličku akciju u cijelome svijetu, dapače danas smo pozvani da upoznamo Ivana Merza za ozbiljnije revizije.«²

Kako su mnogi među vođama Katoličkog pokreta u Hrvatskoj smatrali da još nije vrijeme da se u nas osnuje Katolička akcija kako ju je zamišljao Pio XI., neki je nisu ni prihvaćali, Merz nije ni pokušao ni htio osnivati posebnu organizaciju Katoličke akcije u Hrvatskoj, nego je svim silama išao za tim, da u već postojeće organizacije katoličke omladine uvede ideje i principe Katoličke akcije. U tom svom pokušaju naišao je na mnogo nerazumijevanja i neprilika. Ni uspjeh nije izastao. U tom svom radu su ga potpomagali Savez hrvatske katoličke omladine te kasnije Savez hrvatskih orlova i Sveza hrvatskih orlica.

Duh i principi Katoličke akcije posve su prodrli u ove organizacije i počeli se među njima ostvarivati. Merz je tako pobijedio sa svojim idejama. Postao je vođa, ideolog i organizator Orlova i Orlica te inspirator njihova apostolskog djelovanja.

Uz intelektualni, moralni, socijalni i fizički odgoj katoličke omladine, Merz je glavno težište stavio na religiozno-vjerski odgoj. Polazište i temelj toga odgoja bila je liturgija, život s Crkvom. Uspjesi Merzove aktivnosti bili su zaista veliki, ali prerana smrt ga je spriječila da učini mnogo više.

Merzova teološko-liturgijska misao

Merz nije sustavno studirao teologiju, pa nije imao dubljih teoloških i biblijskih temelja. Ipak je svojom intuitivnošću došao do točnih i gotovo profetskih liturgijskih i teoloških gledišta i spoznaja.

On posve ispravno naglašava da u Crkvi svi članovi imaju vlastitu ulogu. Iz početka promatra liturgiju kao umjetnost, da bi je zatim doživio kao pravi, bitni život Crkve. Ističe da je liturgija najmoćnije sredstvo obnove svega u Kristu. Neumorno upozorava da u misi trebamo aktivno sudjelovati, s misalom u ruci, moleći i prateći misu zajedno sa svećenikom. Potiče sve da se kod mise i pričeste, jer je misa bez pričesti »nepotpuna« s obzirom na naše sudjelovanje.

Vidimo da je većina Merzovih ideja, na kojima je gradio sav svoj apostolat, posve u skladu s naukom i postavkama II. vatikanskog sabora. Stoga nije

² T. FEDERICI, *Ivan Merz e l'Azione Cattolica croata*, u *L'Osservatore Romano*, 293 (1976) 5.

čudo da su Merzova duhovna baština i njegove ideje i danas prisutni u hrvatskom narodu i da i u naše vrijeme vrše pravi duhovni apostolat. Spomenimo još da je Merz umro na glasu svetosti. Zato je i zaslužio da se započne dugi, ali vjerujemo sigurni put, da jednom i on postane blaženik hrvatskog naroda, te tako bude poticaj i primjer Crkvi u Hrvata, a i čitavoj Katoličkoj Crkvi.

I SVETOST IMA SVOJE NALIČJE

Bono Mazić, *Svetac koji to možda nije*, Split, 1976.

Domagoj Šubić

Opterećeni respektom svetačke aureole ili, najčešće, etikom i estetikom sentimentalnog pijetizma, životopisci svetaca i svetih ljudi redovito u svojim djelima iznose »predestinirane« klišee, sličice i legende koje odišu djetinjom nostalgijom. Mada se danas kritički pristupa hagiografiji, tradicionalizam je u nas još uvijek tako snažan da u toj literaturi umjesto stvarnih biografija i snažnih svetačkih likova — od krvi i mesa, nemira, volje, borbe i svetosti — nalazimo uglavnom »duhovno štivo«, pobudne primjere i sladunjave ličnosti. Mazićeva knjiga *Svetac koji to možda nije* — nije pošla tim putem. Rišuci lik čovjeka koji je uživao glas svetosti — nije posegla samo za »svetačkim bojama«; dokumentarno rađena — nije ostala pukim dokumentom. Bono Mazić je u ovaj životopis ugradio dio svoga stvaralačkog genija, plastičnost književnog stila, psihološko znanje i kršćansko teološko osvjetljenje sudbina i svetosti. Zazirući od metoda pučke svetačke literature, on se potrudio da dokumentarno obuhvati cjelovit lik svoga subrata, osvjetljujući ga povijesnim, društvenim, religioznim i psihološkim bojama iz bliže i daljne pozadine.

Moram stoga čestitati autoru na njegovu stilu i smjelosti koja jednu legendu pretvara u životno tkivo, biografiju u romansiranu kreaciju, svetost u njezino lice i naličje.

O. Stjepan Sorić — o kojemu je riječ u ovoj knjizi — živio je u naše doba; umro je u Splitu 1968. godine. To »čudo od fratra«, na što je stvarno sličio fra Stipica sa svom svojom svetosti i »oriđinalnosti«, još za života bio je znakom »protivljenja«. Mnogi su ga dobro poznavali. Nosio je u sebi tihe sukobe i nemirne čežnje koje su odzvanjale dubokim kontrastima i »svetom« tvrdoglavošću njegova izbora.

Bio je sitan a čvrst, vedar i nakostriješen, zakašnjeli pustinjač na asfaltu i neumorni pregalac akcije, mistik i apostol, posljednji Mohikanac i živa silueta budućnosti. Čudan je pomalo bio: mogao je istodobno moliti i pljuštiti anatemama.

Oni koji su ga dobro poznavali kažu da je bio zaljubljenik Neba; koji su mu se povjeravali u njemu su vidjeli sveca. No život s njim nije bio lak: bio je vječna opomena, izravni prijekor, nametljiva norma, i kleriku i starom fratru na umoru. Asketa je bio, poklonik starog svijeta i nepromjenjivih istina.

Takav je bio o. Stipe, trećoredac glagoljaš; takav izranja iz djela svojega subrata Bone: »pustinjač koji se zakasnio roditi«. Ali upravo zbog toga »zakašnjenja« nije ga bilo lako razumjeti i u svemu shvatiti. Tek danas nakon ove opsežne studije, kad je Mazić bacio tračak svjetla u životnu pozadinu i nemirne zakutke Stipičina bitka, pred nama se pokazuje snažan lik tvrdokornog askete koji je svoju svetost gradio na silnom uvjerenju i snazi volje, lomeći i slijedeći vlastitu narav.

»U staroj sam se vjeri rodio, u staroj ću i umrijeti« — govorio je fra Stipan u šali. Ta šala, međutim, imala je duboko korijenje u njegovu biću. Njegov